

V spomin Marianu Pulini (1936–2005)

Katowice, Poljska, 22. 10. 2005

Jeseni 2005 je v Katowicach za posledicami zahrbtno boleznj umrl dr. Marian Pulina, naš dolgoletni in dobri prijatelj. Še konec junija 2005 se je udeležil Krasoslovne šole v Postojni in obiskoval slovenske prijatelje. Žal tokrat poslednjič! Poljska je s tem izgubila enega od svojih sijajnih mož in znanstvenikov, ki je s svojim likom in delom okrasil njeno podobo. Njegovi rojaki so mu zapisali, da so izgubili legendarnega speleologa, krasoslovca, raziskovalca polarnih območij, izjemnega geografa in geomorfologa. Marian Pulina je namreč v svoji mladosti takorekoč iz nič postavil na noge poljsko speleologijo in krasoslovje in jo s pomočjo somišljenikov in sodelavcev uveljavil tudi mednarodno. Temu bi lahko dodali, da smo številni krasoslovci v Evropi in po svetu z Marianom izgubili tudi izjemnega prijatelja in sodelavca, ki ni razlikoval med tistimi iz večjih in pomembnejših držav in onimi iz manjših.

Do Slovenije in Slovencev je od nekdaj gojil najpristnejša čustva in odnose ves čas svojega življenja, oziroma odkar je leta 1957 verjetno prvič obiskal našo domovino. To je dokazoval na mnoge načine, bodisi da nas je vabil na redne februarске poljske krasoslovne dneve na jug Poljske, ali pa smo bili njegovi gostje na nekaterih velikih strokovnih odpravah poljskih geomorfologov (Sibirija, Ural, Spitsbergi). Marianu ni bilo težko vstajati v najzgodnejših jutranjih urah, ko nas je čakal na železniški postaji v Katowicach in nas nato vozil skozi gosto naseljeni rudarsko industrijski »Šlonsk« bodisi na svoj in dom njegove življenske družice in profesorice na istem oddelku, Pani Marie Pulinove v Sosnowcu, ali na svojo ljubljeno fakulteto za Geo-študije na ulici Bedzinski ali pa na krasoslovne sestanke v poljskih Sudetih. V naših stikih nikoli ni pozabljal omeniti najzgodnejših izkušenj, ki jih je pridobil v družbi s slovenskimi, zlasti ljubljanskimi jamarji pri raziskovanju Triglavskega brezna in drugih jam, kar je dokazoval z dobrim znanjem slovenskih pesmi in odličnim spominjanjem najraznovrstnejših resnih in zabavnih dogodkov.

V družbi Mariana Puline nikoli ni bilo dolgčas, ker je bilo njegovo razpoloženje zmeraj vedro in druženje z njim je vlivalo zaupanje in varnost. Za vsak problem je imel rešitev, še posebej, kadar je sprejemal številne prijatelje iz tujine. Znanstveni stiki s tujino so bili za Mariana Pulino najvišji imperativ, kajti njegovo geslo od ranih dni njegove kariere dalje se je glasilo »Dla kontaktov!«. Zato je bil persona grata ne samo v Sloveniji ampak tudi v Italiji, v Španiji, v bivši Sovjetski zvezi, danes Rusiji, še posebej v Irkutsku, še zlasti pa v Franciji in na Češkem. Na strokovnem področju se je povezoval tudi s hrvaškimi krasoslovci pa z norveškimi, kanadskimi in z drugimi.

Marian Pulina je bil rojen 3. avgusta 1936 v Bydgoszczu na severu Poljske v učiteljski družini. Otroštvo je preživel v Bydgoszczu na severnem Poljskem. Geografijo pa je študiral v Wrocławu od 1954–1959. V tem času je pričel z jamarstvom v Sudetih in Tatrah. Pulina je že takrat postajal eden vodilnih poljskih speleologov, ki je organiziral odprave ali sodeloval pri njihovi organizaciji v brezna v Tatrah in v tujino, konkretno v Triglavsko brezno. O raziskovanju Snežne jame v zahodnih Tatrah je poročal tudi v Naših jamah (1961, stran 22). Prvo znanstveno razpravo o jami Naciekovi je objavil leta 1957. Po koncu študija je najprej delal kot tehnik v kamnolomu in v raziskovalni postaji Poljske akademije znanosti v Wojcieszowu, a v Sudetih je nadaljeval speleološke raziskave. V letih 1962–64 je bil štipendist Poljske akademije znanosti v Varšavi in v okviru tega je bil leta 1963 na študijskem obisku pri Jeanu Corbelu v Lyonu. Stik z vrhunskim strokovnjakom in modernimi raziskovalnimi metodami v krasoslovju je bilo za Pulino na nek način usodno, ker je s tem dobil poglobljeno znanje o krasu in o polarnih območjih hkrati. Ne samo za francosko in svetovno krasoslovje ampak tudi za Pulino, takrat mladega in nadobudnega poljskega raziskovalca, je bila izguba mentorja Jeana Corbela nadvse boleča. Pulinova želja po znanju ga je pripeljala tudi na univerzo Lomonosova v Moskvi, kjer se je specializiral v fiziko ledu, malo za tem pa tudi na Inštitut za geologijo zemeljske skorje Ruske akademije znanosti v Irkutsku. Takrat se je spoznaval s kraško hidrologijo na območju nastajajoče akumulacije Bratsk na reki Angari. Leta 1965 je na Geografskem inštitutu Poljske akademije znanosti obranil doktorsko disertacijo. S tem mu je bila omogočena visokošolska kariera, ki jo je začel na Geografskem inštitutu univerze v Wrocławu, na Oddelku za geomorfologijo, ki ga je takrat vodil Alfred Jahn. Tudi Jahn kot odlični

poznavalec poljske pleistocenske geomorfologije je imel na mladega Pulino velik vpliv. V Wrocławu je ostal do 1976. Vmes je predaval na univerzah v Grenoblu in v Lyonu, s čemer se je začelo plodno sodelovanje z mnogimi francoskimi univerzami in tamkajšnjimi krasoslovci, v zadnjem času zlasti z univerzama v Strasbourgu in Bordeauxju. Leta 1972 je z uspehom dosegel stopnjo habilitacije, kar je pomenilo možnost nadaljnega znanstvenega in pedagoškega uveljavljanja. Leta 1975 je tako začel s prizadevanjem za ustanovitev novega znanstvenega in pedagoškega centra v obliki Laboratorija oziroma Katedre za kraško geomorfologijo na Oddelku za geomorfologijo na Šlezijiški univerzi v Sosnowiecu. Bil pa je tudi soustanovitelj Fakultete za geoznanosti na tej univerzi in je bil njen prodekan. Na šlezijiški univerzi je bil prorektor za raziskovalno dejavnost in mednarodno sodelovanje (1990–1993) in je bil član senata in seveda številnih komisij. Na oddelku za geomorfologijo je bil njegov predstojnik in dolgoletni predstojnik katedre za kraško geomorfologijo. V tej zvezi se spominjamo njegovega prizadevanja za sodelovanje med ljubljansko in šlezijiško univerzo, ki pa zaradi takratnega nezanimanja naše strani žal ni zaživelo. Od leta 1976 pa do njegove prezgodnje smrti je bil ves čas vodja te edine katedre za kras na Poljskem.

Leta 1966 je sodeloval pri odkrivanju in raziskovanju Medvedje jame (Jaskyna Niedwiedzia) v Sudeatih in je v tej zvezi organiziral multidisciplinarno speleološko raziskovalno skupino. Z njeno pomočjo so zaščitili omenjeno jamo, najdeno v kamnolomu marmorja, in jo opremili za turistični obisk. Primer in praksa v zvezi z Jaskyno Niedwiedzio je pomagala pri zaščiti in turistični izrabi ne samo drugih jam na Poljskem ampak tudi drugod. Uspehi s to jamo so vzpodbudili Pulino, da je leta 1975 ustanovil redna letna srečanja krasoslovcev in jamarjev v obliki Speleološke šole in to vsakega februarja v Łądek Zdroju na jugu Poljske. Prvotno so bila to le poljsko-češka srečanja na sudetsko krasoslovno tematiko v organizaciji univerze v Wrocławu. Od leta 1977 pa so to mednarodna srečanja krasoslovcev v organizaciji Šlezijiške univerze. Leta 1991 je temu dodal še organizacijo mednarodnih srečanj krasoslovnih in naravovarstvenih strokovnjakov, imenovanih Mednarodna šola varstva narave v kraških območjih in skrbnikov naravnih parkov na poljskem in moravskem krasu. Srečanja in izmenjava izkušenj med strokovnjaki iz zahoda in vzhoda so razvoju krasoslovja vsekakor močno koristila.

Razen s Sudeti, Tatrami in Čenstohovsko-Krakovsko Juro se je Pulina ukvarjal tudi z raziskovanjem kraških območij v tujini, na primer v srednji Sibiriji. Organiziral je številna raziskovanja in multidisciplinarne znanstvene odprave oziroma ekskurzije v Sibirijo, Bulgarijo, na Češko, Kubo, Spitsberge in Islandijo. Pulino so v krasoslovju zanimali zlasti kemizem kraških voda, kemična denudacija, dinamično krasoslovje, razvoj krasa v posameznih, že omenjenih območjih, kraška klimatologija, periglacialni pojavi v jamah in kriokemija. Rezultat vseh tega je okrog 150 razprav in mnogo knjig, med njimi prva o krasoslovju v poljščini. Zadnja Pulinova knjiga je izšla v Franciji septembra 2005. Pulina je vzgojil na stotine študentov, kot ustanovitelj poljske krasoslovne šole pa je bilo njegovega specifičnega krasoslovnega znanja deležno najmanj 100 študentov (tudi tujih). Kot mentor je vzgojil tudi številne vrhunske strokovnjake in učitelje.

Posebna ljubezen Puline so bili Spitsbergi v otočju Svalbard. Za Poljaka, ki je poznal zgodovino poljskih arktičnih prizadevanj od konca 19. stoletja dalje, to ni bilo nenavadno. Pulina je kmalu ugotovil, da se v polarnem svetu le malodko zanima za pojave, ki so povsem ali vsaj delno kraški, oziroma spominjajo na kras. To so v prvi vrsti jame v ledenikih, ki jih poleti izdolbe ledeniška voda, sem spadajo pa tudi prave ponikalnice ter hidrotermalni pojavi. Pulino zato štejejo med začetnike raziskovanja kriokrasa, še posebej kriokemizma in ledeniških jam. V zadnjih letih se je skoraj vsako leto udeleževal večmesečnih raziskovanj spitsberških ledenikov, zlasti v območju Hornsunda, in je sodeloval pri nastanku in razvoju tamkajšnje velike poljske raziskovalne postaje. Med drugim je bil vodja druge celoletne znanstvene odprave v Hornsund 1979/80. K temu je uspel pritegniti tudi mednarodne strokovnjake in krasoslovce oziroma speleologe kot so Adolfo Eraso iz Španije, Jacques Shroeder iz Kanade in Josef Rehak iz Češke. Vsa ta prizadevanja so pripomogla, da je Pulina postal vsehpoljski koordinatorski polarnih raziskovanj. Njegovo delo so bile tudi znanstvene geomorfološke in glaciološke delavnice na Spitsbergh, tudi z mednarodno udeležbo, in to leta 2003 in 2004.

Naj podčrtamo še eno Pulinovo lastnost, povezano tako z njegovim značajem kot tudi s širino njegovih geografskih pogledov. Na poti do objektivnih znanstvenih ciljev je prisegal na sodelovanje med strokovnjaki in strokami, torej na interdisciplinarnost, zlasti v krasoslovju in pri polarnih raziskovanjih. Poleg geomorfologije so mu bili najbližji vsekakor geologija in kemija ter hidrologija. Tako kot je razmišljal je tudi deloval, različne poglede, stališča in metodologije ter njihove nosilce je znal združevati, jih povezovati in primerjati. Pulina je bil zato človek z izredno širokim krogom prijateljev in sodelavcev, ne samo med geografi, ampak tudi med mnogimi kolegi drugih strok. To pa je dediščina, ki jo je vredno negovati.

Pulina je ustanovil revijo *Speleologia* leta 1959, pozneje pa revijo *Kras* in *speleologija* leta 1977. Bil je v uredniškem odboru francoske *Karstologie*, *International Journal of Speleology*, *Polish Polar Research*, *Geographical Journal* itd.

Še nekaj besed o Pulinovi stiki s Slovenijo in njenimi krasoslovci. Slovenijo in njen kras je obiskal že zelo zgodaj ter se pri tem povezal z nekaterimi speleologi, na primer s dr. Petrom Habičem. Obiskal je tudi Postojnsko jamo in Škocjanske jame. Menda je prvič obiskal Oddelek za geografijo v letnem semestru 1957, ko je študentom geografije v Balkonski dvorani predaval o poljskem krasu. Po pripovedovanju dr. Metoda Vojvode je ta obisk na študente napravil velik vtis, in to zaradi nastopa nekega tujca onstran železne zavese. V Slovenijo je torej prišel že kot jamar in se je takorekoč sredi svojega študija že uveljavljal kot strokovnjak za jame in kras. Takrat je navezal stike tudi z Društvom za raziskovanje jam Slovenije, ki je z nekaterimi svojimi člani sodelovalo na odpravi v Jaskyno Snežno. Pulino je v Sloveniji najbolj zanimal poljskemu podoben sredogorski in visokogorski kras. S Habičem sta bila tudi na njegovem terenu med Idrijco in Vipavsko dolino. S podpisanim pa je bil jeseni 1957 več dni na visokogorskem krasu Kriških podov. Pulina je celo prišel v stik z dr. Antonom Melikom, ki mu je podaril eno od knjig Slovenija s posvetilom, obiskal pa je tudi dr. Svetozarja Ilešiča.

Marian Pulina na Spitsbergih.

V Triglavsko brezno je leta 1959 vodil odpravo Wroclavskega akademskega turističnega kluba s sodelovanjem univerze v Wrocławu sicer nestor poljskih speleologov Štefan Zwolinski, tudi sicer eden od Pulinovih vzornikov. Pulina je imel na odpravi pomembno vlogo, saj je meril fizikalne in kemične lastnosti visokogorskih kraških vod in o odpravi tudi poročal (Czasopismo geograficzne XXXI/3 1960). Spoznal pa je tudi Kamniške Alpe. V Sloveniji je bil ponovno leta 1963, ko je na Vrhnikih in v gorah nabiral vzorce vode za kemijsko analizo. Naslednji Pulinov obisk pri nas je bil jeseni leta 1965, ko se je udeležil 4. mednarodnega speleološkega kongresa in njegove predkongresne ekskurzije v Triglavsko pogorje. Njegovi obiski v Sloveniji so postali še pogostejši potem, ko je začela z delom poletna Krasoslovna šola in ko se je tesneje povezal z Inštitutom za raziskovanje krasa ZRC SAZU, tudi kot mentor študentov pri podiplomskem študiju krasa na Politehnikih v Novi Gorici. Posebej z radostjo se spominjamo njegove prisotnosti v Sloveniji na slovensko-poljsko-francoski okrogli mizi o krasu junija 1991, prav v času slovenskega osamosvajanja, ko nam je v Postojni k temu navdušeno čestital, potem pa se je moral po skritih poteh prebijati proti Ljubljani in naprej domov na Poljsko.

Ob koncu naj povemo, da je Pulina živel živahno pa tudi razburljivo življenje znanstvenika in raziskovalca, predvsem pa se je venomer razdajal za višje cilje. Zato mu tudi z nevarnostmi ni bilo prizanešeno. Dvakrat je bil celo v smrtni nevarnosti, prvič, ko ga je v nekem rudarskem jašku v Zgornji Šleziji oplazila strela, in drugič, ko je padel v ledeniško razpoko na Spitsbergih, iz katere so ga komaj rešili.

Pulina ves čas svojega plodnega in bogatega življenja ni prenehal biti član Jamarskega kluba iz Wrocława, bil je sodelavec enakega kluba v Warszawi in častni član Jamarskega kluba Aven iz Sosnowieca.

Mariana Pulino je slovenski kras vsekakor ves čas navdihoval, a tudi za nas so bila najmanj tako dragocena številna druga kraška in geomorfološka obzorja, ki nam jih je odkrival in pokazal v 40 letih nepretrgane zvestobe. Naj mu bo lahka poljska zemlja!

Jurij Kunaver